

Univerzita Hradec Králové
Pedagogická fakulta

PEDAGOGIKA PREVENCE A INTERVENCE RIZIKOVÉHO CHOVÁNÍ

**studijní opora k předmětu
pro studenty kombinované formy studia
oboru Sociální komunikace v neziskovém sektoru**

Doporučený semestr:	třetí
Prerekvizita:	není
Navazující předmět:	není
Ukončení předmětu:	zkouška
Garant předmětu:	Prof. PhDr. Blahoslav Kraus, CSc.

Vysvětlivky k používaným symbolům

ÚVOD KE STUDIU PŘEDMĚTU NEBO KONKRÉTNÍHO TÉMATU

KONTROLNÍ OTÁZKY A ÚKOLY

prověřují, do jaké míry student text a problematiku pochopil, zapamatoval si podstatné a důležité informace

SHRUTÍ

shrnutí tématu

POJMY K ZAPAMATOVÁNÍ

vyzdvihuje důležité či nové termíny, nebo hlavní body, které by student při studiu tématu neměl opomenout

LITERATURA

použitá ve studijním materiálu, pro doplnění a rozšíření poznatků

POŽADAVKY NA UKONČENÍ KURZU

student se zde dozví, jakým způsobem bude kurz ukončen (test, seminární práce, projekt, ústní zkouška apod.)

ZÁKLADNÍ INFORMACE O PŘEDMĚTU

Vyučující: prof. PhDr. Blahoslav Kraus, CSc., PhDr. Václav Bělík, Ph.D.

Kontakt: blahoslav.kraus@uhk.cz, vaclav.belik@uhk.cz

Hodinová dotace přímé výuky: 10 hodin

Pravidla komunikace s vyučujícím: aktivní účast na řízených konzultacích, osobní nebo elektronická komunikace

Povinná:

BĚLÍK, V. a KRAUS, B. Trendy preventivně výchovného působení v současné škole. In. *Prevence úrazů, otrav a násilí: odborný a vědecký časopis*. Dobrá Voda u Českých Budějovic: Jihočeský Inzert Expres, 2011. s. 62-67. ISSN 1801-0261.

FISCHER, S. a ŠKODA, J. *Sociální patologie: analýza příčin a možnosti ovlivňování závažných sociálně patologických jevů*. Praha: Grada, 2009. 218 s. ISBN 978-80-247-2781-3.

MIOVSKÝ, M. et al. *Primární prevence rizikového chování ve školství*. Praha: Sdružení SCAN, 2010. 253 s. ISBN 978-80-87258-47-7.

Národní strategie primární prevence rizikového chování dětí a mládeže na období 2013-2018. 2013. Dostupné z: <http://www.msmt.cz/file/28077>

Doporučená:

BĚLÍK, V. a KRAUS, B. Současná situace v prevenci rizikového chování na českých školách. In. *Prevenia sociálnopatologických javov v školskom prostredí a její profesionalizácia*. Banská Bystrica: Univerzita Mateja Bela, 2013. s. 68 - 77. ISBN 978-80-557-0646-7.

KRAUS, B. a kol. *Sociální patologie*. Vyd. 2. Hradec Králové: Gaudeamus, 2010. 325 s. ISBN 978-80-7435-080-1.

VALENTA, J. *Osobnostní a sociální výchova a její cesty k žákovi*. Kladno: AISIS, 2006. 226 s. ISBN 80-239-4908-X.

VEČERKA, K., (ed.). *Prevence sociálních deviací - přání, naděje a realita: konference sekce sociální patologie MČSS, Červená nad Vltavou, 17.-19. dubna 2013*. Praha: Masarykova česká sociologická společnost, 2013. 223 s. ISBN 978-80-905443-0-7.

ZÁŠKODNÁ, H., KUBICOVÁ, A. a MLČÁK, Z. *Prosociální chování a jeho rozvíjení u pomáhajících profesí*. Ostrava: Algoritmus, 2009. 134 s. ISBN 978-80-902491-1-0.

Seminární práce se vztahují k aktuálním k diskutovaným tématům (viz výše)

Student předkládá, prezentuje a obhájí seminární práci s tématy (ukázka):

(a) prevence ve školním prostředí

- (b) sociální terapie v zařízeních ústavní a ochranné výchovy
- (c) rizikové chování v mezioborových souvislostech

ÚVOD A CÍL TÉMATU

Představit problematiku prevence v jejich historických kontextech. Už od počátku prvních filosofů, kteří se zabývali i myšlenkami ovlivňování člověka nalezneme myšlenky, které se týkají jak preventivních oblastí, tak represivních.

POJMY K ZAPAMATOVÁNÍ

- Mezioborové souvislosti prevence
- Terapie v zřízeních ústavní a ochranné výchovy
- Sociální terapie
- Sociálně výchovná práce
- Historie sociální pedagogiky

DOPORUČENÁ LITERATURA A JINÉ ZDROJE

HRONCOVÁ, Jolana a kol. *K dějinám sociální pedagogiky v Evropě*. Vyd. 1. Ústí nad Labem: Pedagogická fakulta Univerzity Jana Evangelisty Purkyně v Ústí nad Labem, 2008. 212 s. ISBN 978-80-7414-072-3. JŮVA, Vladimír a JŮVA, Vladimír. *Stručné dějiny pedagogiky*. 6., rozš. vyd. Brno: Paido, 2007. 91 s. ISBN 978-80-7315-151-5.

KALEJA, Martin. *Etopedická propedeutika v inkluzivní speciální pedagogice*. Ostrava: Ostravská univerzita v Ostravě, Pedagogická fakulta, 2013. 264 s. ISBN 978-80-7464-396-5.

KONTROLNÍ OTÁZKY A ÚKOLY

1. Prostudujte výše uvedenou publikaci J.Hroncové a pokuste se u jednotlivých autorů zmapovat jejich vztah k prevenci a sociální terapii.
2. Které vědní obory a následně profese se prolínají v problematice prevence a terapie RCH?

Prostor pro odpovědi:

ÚVOD A CÍL TÉMATU

Problematika prevence je tématem, které se objevuje ve velkém množství oborů – patří mezi ně obory pedagogické, psychologické, zdravotnické, ale také ekonomie či kriminologie. Z pohledu pedagogického je zřejmé, že je nutné na tuto problematiku nahlížet sociálně pedagogicky – organizační formy, metody, cíle, atd. Cílem tématu je představit prevenci jako výhradně pedagogickou kategorii.

POJMY K ZAPAMATOVÁNÍ

- Prevence rizikového chování
- Pedagogizace prevence
- Pedagogické kategorie

DOPORUČENÁ LITERATURA A JINÉ ZDROJE

BĚLÍK, V. a S. Hoferková. Prevence rizikového chování ve školním prostředí. Brno: Tribun EU, 2016, 142 s. ISBN 978-80-263-1015-0.

BĚLÍK, V. Pedagogika v prevenci, prevence v pedagogice. In: RASZKOVÁ, T. (ed.). ACTA SOCIOPATHOLOGICA I. Hradec Králové: Gaudeamus, 2014, s. 7-18. ISBN 978-80-7435-420-5.

KONTROLNÍ OTÁZKY A ÚKOLY

1. Jak byste vymezili pojem pedagogizace prevence?
2. Které obory a jakým způsobem využívají problematiku prevence?

Prostor pro odpovědi:

A diagram consisting of a vertical line on the left side. At the top of this vertical line, a horizontal line extends to the right. Below this top horizontal line, there are four more horizontal lines, all extending to the right from the vertical line. The lines are parallel and evenly spaced.

ÚVOD A CÍL TÉMATU

Problematika prevence rizikového chování je v českém prostředí poměrně novou co do své šíře. Stále se objevují nové jevy, na které je třeba reagovat a předcházet jim. V současnosti se objevuje celá řada publikací, které rizikové chování popisují a navrhuji postupy pro práci s ním včetně prevence.

POJMY K ZAPAMATOVÁNÍ

- Prevence rizikového chování
- Syndrom rizikového chování
- Aktuální trendy v PRCH
- Zkušenosti ze zahraničí v PRCH

DOPORUČENÁ LITERATURA A JINÉ ZDROJE

BĚLÍK,V., KRAUS, B. Trendy preventivně výchovného působení v současné škole. In. Prevence úrazů, otrav a násilí: odborný a vědecký časopis. Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích: Zdravotně sociální fakulta, 2011. s. 62-67. ISSN 1801-0261.

MIOVSKÝ, M. et al. *Primární prevence rizikového chování ve školství*. Praha: Sdružení SCAN, 2010. 253 s. ISBN 978-80-87258-47-7.

Národní strategie primární prevence rizikového chování dětí a mládeže na období 2013-2018. 2013. Dostupné z: <http://www.msmt.cz/file/28077>.

KONTROLNÍ OTÁZKY A ÚKOLY

1. Jak byste vymezili pojem „syndrom rizikového chování“.
2. Které aktuální trendy v rizikovém chování a jeho prevenci se ve školním prostředí objevují?

Prostor pro odpovědi:

ÚVOD A CÍL TĚMATU

Problematika prevence rizikového chování je tématem, kterým se zabývají různé obory. Je však důležité vnímat problematiku holisticky, uchopit ji z pohledu pedagogického a využívat znalostí, postupů a metod dalších oborů, především psychologie, medicíny, ale i adiktologie, sociální patologie, kriminologie a dalších

POJMY K ZAPAMATOVÁNÍ

- Inter-trans-multi disciplinarita problematiky prevence

DOPORUČENÁ LITERATURA A JINÉ ZDROJE

FISCHER, S. a ŠKODA, J. *Sociální patologie: analýza příčin a možnosti ovlivňování závažných sociálně patologických jevů*. Praha: Grada, 2009. 218 s. ISBN 978-80-247-2781-3.

MIOVSKÝ, M. et al. *Primární prevence rizikového chování ve školství*. Praha: Sdružení SCAN, 2010. 253 s. ISBN 978-80-87258-47-7.

Národní strategie primární prevence rizikového chování dětí a mládeže na období 2013-2018. 2013. Dostupné z: <http://www.msmt.cz/file/28077>.

KONTROLNÍ OTÁZKY A ÚKOLY

1. Jak byste vymezili triádu – inter-trans-multi disciplinarita problematiky prevence?

Prostor pro odpovědi:

The diagram consists of a vertical line on the left side, starting from a horizontal line that extends to the left. From the bottom of this vertical line, six horizontal lines extend to the right, parallel to each other and to the top horizontal line of the vertical line. This structure is typical for a table with one column and six rows, or a list with six items.

ÚVOD A CÍL TÉMATU

Vymezení problematiky prevence rizikového chování ve školním prostředí jako aktuálního tématu.

POJMY K ZAPAMATOVÁNÍ

- Školní prostředí
- Prevence ve škole
- Organizace spolupracující se školou na prevenci a terapii rch

DOPORUČENÁ LITERATURA A JINÉ ZDROJE

BĚLÍK, V. a S. Hoferková. *Prevence rizikového chování ve školním prostředí*. Brno: Tribun EU, 2016, 142 s. ISBN 978-80-263-1015-0.

BĚLÍK, V., KRAUS, B. Současná situace v prevenci rizikového chování na českých školách. In. *Prevencia sociálnopatologických javov v školskom prostredí a její profesionalizácia*. Banská Bystrica: Univerzita Mateja Bela, 2013. s. 68 - 77. ISBN 978-80-557-0646-7.

KONTROLNÍ OTÁZKY A ÚKOLY

1. Vymezte prostředí školských institucí ve vztahu k prevenci a terapii rizikového chování?
2. Které organizace spolupracují se školou na prevenci rch?
3. Popište jak vypadá tzv. Školské poradenské pracoviště?

Prostor pro odpovědi:

ÚVOD A CÍL TÉMATU

Rámcově vzdělávací programy jako normativní dokument, který pomáhá realizovat prevenci ve školním prostředí prostřednictvím zvýšení tlaku na klíčové kompetence, které si děti osvojují. Mezi ně patří nejen zvyšování množství informací o jednotlivých formách rizikového chování, ale i učení se řešit problémy.

POJMY K ZAPAMATOVÁNÍ

- Rámcově vzdělávací programy
- Školní vzdělávací programy
- Klíčové kompetence
- Průřezová témata

DOPORUČENÁ LITERATURA A JINÉ ZDROJE

BĚLÍK, V., ŠINDELKOVÁ, K. Problematika preventivně výchovného působení ve vzdělávání učitelů na českých pedagogických fakultách. In. *Prevence úrazů, otrav a násilí: odborný a vědecký časopis*. Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích: Zdravotně sociální fakulta, 2013. s. 170-176. ISSN 1801-0261.

VÚP. *Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání*. 1. vyd. [s.l.] : [s.n.], 2004. 113 s. Dostupný z WWW: <http://www.vuppraha.cz/index.php?op=sections&sid=208>.

KONTROLNÍ OTÁZKY A ÚKOLY

1. Pokuste se vymezit problematiku prevence rizikového chování v kontextu rámcově vzdělávacích programů, tvorby školních vzdělávacích programů na konkrétní škole a problematiky průřezových témat a klíčových kompetencí.

Prostor pro odpovědi:

ÚVOD A CÍL TÉMATU

Problematika prosociální výchovy je tématem poměrně nový, v dnešní době však velmi aktuálním. Uvedené téma přibližuje tuto problematiku ve vztahu ke školnímu prostředí.

POJMY K ZAPAMATOVÁNÍ

- Prosociální chování
- Prosociální výchova
- Altruismus a filantropie
- empatie

DOPORUČENÁ LITERATURA A JINÉ ZDROJE

MLČÁK, Zdeněk, ed., PAULÍK, Karel, ed. a ZÁŠKODNÁ, Helena, ed. *Osobnost v kontextu prosociálního chování a zátěžové odolnosti*. Vyd. 1. V Ostravě: Ostravská univerzita, Filozofická fakulta, 2008. 196 s. ISBN 978-80-7368-532-4.

ZÁŠKODNÁ, Helena a MLČÁK, Zdeněk. *Osobnostní aspekty prosociálního chování a empatie*. Vyd. 1. Praha: Triton, 2009. 391 s. ISBN 978-80-7387-306-6.

 <http://www.toplist.cz/dot.asp?id=364644> alt="TOPlist" border="0" width="1" height="1"/>

KONTROLNÍ OTÁZKY A ÚKOLY

1. Vymezte problematiku prosociální výchovy a chování ve vztahu k prevenci rizikového chování ve školním prostředí.

Prostor pro odpovědi:

The diagram consists of a vertical line on the left side, which is connected to six horizontal lines extending to the right. The vertical line starts at the top of the first horizontal line and ends at the bottom of the sixth horizontal line. The horizontal lines are parallel and evenly spaced, creating a structure that resembles a list or a table with one column and six rows.

ÚVOD A CÍL TÉMATU

Vymezení, jakými cestami je možné využít problematiku osobnostní a sociální výchovy v prevenci a terapii rizikového chování..

POJMY K ZAPAMATOVÁNÍ

- Osobnostní a sociální výchova

DOPORUČENÁ LITERATURA A JINÉ ZDROJE

AUJEZKÁ, Anna et al. *Metodika osobního rozvoje*. Dotisk 1. vydání. Praha: Klinika adiktologie 1. lékařské fakulty Univerzity Karlovy v Praze a Všeobecná fakultní nemocnice v Praze v NLN s.r.o., Nakladatelství Lidové noviny, 2015. 79 stran. Učební texty. ISBN 978-80-7422-400-3.

KONTROLNÍ OTÁZKY A ÚKOLY

1. Jakými organizačními formami můžeme osobnostní a sociální výchovu využít v prevenci rizikového chování?

Prostor pro odpovědi:

Téma č. 9:

Metody přímého a nepřímého výchovného působení v prevenci rizikového chování

ÚVOD A CÍL TÉMATU

Cíle tématu je vymezit metody přímého a nepřímého výchovného působení v prevenci a terapii rizikového chování. Mezi **metody přímého působení patří**: dotazování, ukládání požadavků, rozhovor, vysvětlování, objasňování a podávání informací, metody vyvolávání a tlumení citů, přesvědčování, dohoda o modifikaci chování, podmiňování, vyjednávání, mediace. Mezi **metody nepřímého působení patří**: pedagogizace prostředí, práce se skupinou, metoda příkladu, práce s komunitou, animace, brainstorming, hraní rolí, režimování, metoda cvičení, metoda získávání, videotrénink interakcí.

POJMY K ZAPAMATOVÁNÍ

- Metody přímého výchovného působení
- Metody nepřímého výchovného působení

DOPORUČENÁ LITERATURA A JINÉ ZDROJE

STŮNDL, Erich. *Systém včasné intervence a metody sociálně-výchovného působení.*

Olomouc: UP v Olomouci, 2009. 137 s. Rigorózní práce.

ÚLEHLA, Ivan. *Umění pomáhat: učebnice metod sociální praxe.* 2. vyd. Praha:

Sociologické nakladatelství, 1999, 128 s. ISBN 80-85850-69-9.

KONTROLNÍ OTÁZKY A ÚKOLY

Pokuste se vymezit, které z probraných metod jste ve své praxi ve školním prostředí mohli použít a u kterých se vyskytly bariery, případně popište jaké.

Prostor pro odpovědi:
